

להבות אש קודש

פרשת פינחס

לקט פנינים מקדושי ושרידי השואה

טהרת הלב הנדרש לקנאות¹

פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרָן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת־חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא־
כִּלִּיתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי. לָכֵן אֶמַר הַנֶּלִּי נִתֵּן לִּי אֶת־פְּרִיטִי שְׁלֹמֶם. וַהֲיִתָּה לִּי וְלִזְרַעִי אַחֲרָיו
בְּרִית כְּהֻנָּה עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְהֵיו וַיִּכְפֹּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר כ"ה י"א-י"ג)

טרם אביא דברים נשגבים מתורת אברהם לרב אברהם גרודינסקי² זצ"ל הי"ד במאמר 'תורת האמת' (פרק ה') אקדים ואומר שראוי ונכון לעיין בשלימות המאמר והמערכה כולה הנמצאת בספרו הקדוש. וכך כתב זלח"ק:

¹ עריכת הגליון והלימוד בו לקיים מצות בוראי יתברך, ולעילוי נשמות הורי היקרים אודים מוצלים מאש, אבי מורי ר' מנחם אהרן ז"ל ואמי חוה בת ר' יהודה ז"ל. ולעילוי נשמות חותני הרב מנחם ב"ר יצחק (חבה) אשתו וזכה בת ר' אליהו ובנם יצחק משה ז"ל. הרב סיני יצחק בן הרב שמעון הלוי (אדלר) אור מוצל מאש, יום פטירתו י"ט בתמוז תש"פ. פייגא סוסה בת ר' יעקב זאב ז"ל היא ובעלה הרב יהוקאל ב"ר אפרים שמואל (ריבל) אודים מוצלים מאש נפטרו ללא זש"ק. הרב חיים קלמן ב"ר נתן נטע שלנגר זצ"ל ללא זש"ק.

² הרב אברהם גרודינסקי זצ"ל הי"ד (תרמ"ב-כ"ט בתמוז תש"ד) נולד בורשה, מתלמידיו המובהקים של ה'סבא מסלבודקה' (רבי נתן צבי פינקל זצ"ל בעמח"ח 'אור הצפון'). נשלח ע"י רבו לישיבת טלז בראשות הרב אליעזר גורדון לבסס בה את שיטת המוסר. לאחר כמה שנים שב לסלבודקה (פלך בקובנה שבליטא) היה מהנהלת הישיבה. בשנת תרפ"ה עת שלחה ישיבת סלבודקה ענפה המקודש לארץ ישראל, ליסד בעיר חברון את ישיבת סלבודקה, עלה אליה יחד עם הרב יהוקאל סרנא זצ"ל וקבוצת תלמידים. לאחר כמה חודשים של שהייתו בחברון, חזר לישיבת האס' סלבודקה. בשנת תרפ"ז לאחר עליית ראש הישיבה ה'סבא' עם הרב משה מרדכי אפשטיין לארץ ישראל ולישיבה בחברון ובה נשארו, נתמנה לראש הישיבה.

בתקופת השואה שהה בקובנה עד שנרצח ע"י הנאצים ימ"ש בכ"ב בתמוז תש"ד. ארבעה משמונת ילדיו עלו בסערה השמיימה באותה תקופת אימים.

ארבעה מילדיו נצלו והם בתו הרבנית רבקה שהיתה נשואה לרב שלמה וזלבה זצ"ל (עלי שור), בתו הרבנית שרה שהיתה נשואה לרב חיים קרייזוויט זצ"ל אב"ד אנטוורפן. הרבנית לאה אשתו של הרב ברוך רוזנברג ראש ישיבת סלבודקה בני ברק, בנו הרב יצחק ראש כולל תורת אברהם בני ברק. מגדולי תלמידיו הרב אביגדור מילר זצ"ל והרב מרדכי צוקרמן זצ"ל.

בספרו תורת אברהם נקבעו ונטבעו עפ"י כתיבותיו עצמו. הספר שמחולק לשנים, חלקו הראשון נשלח לארץ ישראל עם אחרון התלמידים שעזבו את סלבודקה עם פרוץ מלחמת העולם השנייה. והחלק השני הוא המאמרים שפורסמו בירחון 'בנסת ישראל' וירחון תורני שיצא ביילנא בעריכת הרב משה קרליין (אחיו הצעיר של החזון איש' זצ"ל).

והספר שהינו תורת וציור בעליו מתואר ע"י המביאים לבית הדפוס, כמתואר בפתיהתו: כל דבריו בנויים על פוגיות הש"ס והראשונים ז"ל, מוגמתי לחשוף את ההלכה שבאגדה... רוב המאמרים הנדפסים בספר זה דומים מצד המבנה שלהם לשעוריהם של ראשי הישיבות: קושיה ותירוץ לכאורה, סתירת ה'לכאורה' הצבת היסוד וביסוסו בראיות... [המחבר] כשם ששלט על כוחות נפשו כך שלט על כח מחשבתו... האור הבוקע מתוך בירורי הלכות אלו, הוא אורו של האדם הגדול בעל הצלם אלקים אשר אין גבול ללבו להשיג טוהר ולחונן חסד, זוהי תורת האדם אשר קיבל מרבו רבי נתן צבי פינקל זצ"ל.

...טהרת הלב זוהי שלימות האדם, זהו כל האדם. בלי טהרת הלב ישנן מצוות שאינן מצווה עליהן. ועוד אם עושה אותן, עבירות הן בידו, ונענש עליהן בכל חומר דיניהן. זהו חידוש גדול שישנן מצוות שרק טהורי הלב מחויבים בהן, דבר שלא נמצא בשום מקום, אבל הא לא במצוות עסקינן, אלא במצוות שבעיקרן הן עבירות וכל החיתר שלהן הוא ה'לשמה' וטהרת הלב, ואם אינה – אין כל חיתר והעבירה במקומה עומדת, זהו הדין בכל המצוות שבעיקרן הן עבירות, כגון: פרסום החנפים שיש בו צד עבירה, אונאת דברים, הלכנת פנים וכו'...וכן לשון הרע באופן המותר כדי להציל עשוק מיד עושקו (כמבואר בשערי תשובה שער שלישי אות רכ"א) ...

מה רבה היא העבודה בהשגת הטהרה! בחינה אחר בחינה, בדיקה אחר בדיקה בו בלבד, נשמתו וכל עשתנותיו, דרכיו מעשיו וכל מעלליו, בעבר בהווה ובעתיד, ועדיין אינו בטוח בה. לפעמים אינה תלויה כלל במאמצי לב האדם. למרות כל ההשתדלות, למרות כל הביקוש והחיפוש והעבודה בהשגתה, עדיין לא הגיע לקצה קצתה. לפעמים היא תלויה בטבעי לב האדם ובתכונה נפשית שבאת לו בירושה מדורי דורות, לפעמים זכות אחת של אבי אבות אבותיו מוכהו באושר הנצחי הזה, וחובה אחת שאינה תלויה בצוארו כלל מפסידהו את הנצח ומונעה אותו מלהגיע לטהרה הראויה.

[כאן עובר הרב לדבר בענין בלק שהקריב קרבנות ודאי לא 'לשם שמים' אלא ההיפך הגמור כדי לפגוע חלילה בעם ה', אך חז"ל למדו מכך לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות ואעפ"י שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. שבשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק זכה ויצתה ממנו רות, שיצא ממנה שלמה שכתוב בו אלף עולות יעלה שלמה. זכותו של בלק עמדה לו לשלמה שיקריב קרבנותיו בקדושה ובטהרה בכל טהרת דיני ה'לשמה'. אנו אין לנו אלא דברי חז"ל הקדושים דברים ככתבם...]

פִּינָחָם בְּיָאֵלְעָזָר בְּיֶאֱהֶרֶן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת־חֲמַתִּי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָו אֶת־קִנְאָתִי...אֵיתָא בסנהדרין פ"ב זלח"ק: בקשו מלאכים לדחפו, אמר להם הקב"ה, הניחו לו קנאי בן קנאי הוא, משיב חימה בן משיב חימה הוא. התחילו השבטים מבזין אותו...בא הכתוב ויחסו פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, עכ"ל [הגמרא] **פִּינָחָם בן אלעזר בן אהרן הכהן עשה את מעשהו בכל טהרת הלב! קנא את קנאת ה' צבאות. בזכות זו ניתנת לו ברית כהונת עולם לו ולזרעו אחריו...**

הכל ידעו שזמרי בעל ארמית, והלכה למשה מסיני ש'קנאים פוגעים בו' זמרי אמנם דינו להריגה, אבל אם איזה צד של חובה ביחוס משפחת הקנאי מעכבת אותו מלהגיע לרום מעלת מדרגת טהרת הלב, בלי טהרת הלב גמורה אפשר ואפשר שדינו כרוצח! אפשר ואפשר שאין חלקו בין הקנאים, ולא בשבילו נאמרה ההלכה למשה מסיני שמצוה עליו להיות רוצח, ובלי המצוה, הרי הוא רוצח! לכן בא הכתוב ויחסו לכן בנו של אהרן הכהן, אהב שלום ורודף שלום, הריגתו ממקור הטהרה היא, קנאתו משבט לוי נובעת, זה המקורש ביותר לשרת בבית הבחירה. לב טהור יש לו בתכלית הטהרה, הוא השיב את חמתי בכל מלא עומק טהרת הלב, ואני מחזיק לו טובה(רש"י)...

קנאות תואר השלימות היא, כמו צדיק, חסיד וענו. על האדם להיות שלם בתכלית השלימות שיהא מותר לו להיות קנאי, וחי התואר הזה חולמו...לא כל הרוצח לדגול בשם האמת, הוא דוגל, לא כל הרוצח לקנא בשם השם, הוא מקנא, לא כל הרוצח לשנוא את חברו בשביל עבירה שעבר, רשאי לשנאותו. לא כל הרוצח לפרסם את הרשעים, הוא מפרסם. לא כל הרוצח לשמח על מפלתם של רשעים, ראוי ומוכשר לזה. טהרה אחר טהרה, בדיקה אחר בדיקה, זיכוכ אחר זיכוכ, וגם אז, יהא לבו נוקפו, ויבקש רחמים ממרומים – לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי.

מה שאפשר לאדם לעשות בלי כל בדיקה יתרה הוא, מצוה דבר שבעיקרו מצוה, שאין בו כל צד עבירה, לו אפילו שלא לשמה, לו אפילו בכונה הכי רעה, מי יכול לשער גודל הזכות ועד היכן כוחה של מצוה מגיע. בזכות מ"ב קרבנות שהקריב בלק מלך מואב זכה ויצאה ממנו רות שיצא ממנה שלמה. דבר הכי

ואם ספר זה מצד אחד הוא בירורי הלכות – הוי דומה לו, הרי הוא השתפכות פיוטית של כיסופי עליה מאידך, הפותחת ומתארת שוב ושוב לפנינו את עולמו הנפלא של האדם הגדול יציר כפיו של הקב"ה. וזהו קסם הספר אשר בו ההלכה והשירה יורדות ברוכות אל תוך עולמנו ומרוממות אותנו ומושבות אותנו וכושרות מן ולב יחדיו. ע"כ חלק מדברי פתיחת הספר. שיצא לאור ע"י כולל תורת אברהם שבנו הרב יצחק זצ"ל כאמור עמד בראשו.

קטן מעלה חכי קטנה, מצוה חכי קלה, מעלה אותו למרומים ומזכהו את הנצח. נוחל עולמות עד לו ולזרעו אחריו, בן יוכהו ה'. עכ"ל הרב אברהם גרודזינסקי זצ"ל הי"ד.

חיבת הארץ של בנות צלפחד

וַתִּקְרַבְנָה בָּנוֹת צִלְפָּחַד בְּנֵי יִחְזָקָרְאֵל בְּרֵי מִנְשֶׁה לְמִשְׁפַּחַת מִנְשֶׁה בְּיָוִסֶף (במדבר כ"ז א')

הרב סיני אדלר³ זצ"ל בספרו דבר סיני (רעיונות בפרשת השבוע⁴) כותב וזל"ק: כתוב בספרי ורש"י מביאו 'למשפחות מנשה בן יוסף' למה נאמר והלא כבר נאמר 'בן מנשה', אלא לומר לך יוסף חיבב את הארץ שנאמר [שמות י"ג י"ט] והעליתם את עצמותי וגו' ובנותיו חבבו את הארץ שנאמר [במדבר כ"ז ד'] תִּנְחַלְנָה אֶחָדָה.

חכמינו לימדונו במאמר זה שדרישתן של בנות צלפחד לקבל אחוזה בארץ ישראל לא נבעה מתוך שאיפה לקבלת רכוש, אלא מתוך חיבת הארץ, חיבה זו ירשו בנות צלפחד מאביהן יוסף, כך גם מוכח בתנחומא ובמדרש רבה. שם מציגים את בנות צלפחד שאמרו תִּנְחַלְנָה אֶחָדָה מול המרגלים שאמרו 'נתנה ראש ונשובה מצרימה' [ראה במדבר י"ד ד'].

ויש לדייק שכתוב שבנות צלפחד בקשו אחוזה ולא נחלה, ללמדנו שכל כוונתם היתה להאחז בארץ ולא לקבל רכוש⁵. את השרש של חיבה זאת אנו מוצאים במדרש תנחומא על הפסוק בפרשת מסעי (ל"ד ב') צֹוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמֵּרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־אַתֶּם בָּאִים אֶל־הָאָרֶץ כְּנָעַן וְאֵת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפְּלֹ לָכֶם בְּנַחֲלָה. משל למלך שהיו לו עבדים ושפחות והיה משיא לעבדיו שפחות מן אוסיא אחרת ולשפחותיו מן אוסיא אחרת. עמד המלך והישב בדעתו אמר, העבדים שלי והשפחות שלי, מוטב שאשיא עבדי לשפחותי, שלי לשלי. כך כביכול הקב"ה אמר הארץ שלי היא, שנאמר לה' הארץ ומלואה, וישראל שלי הן, 'כי לי בני ישראל עבדים' מוטב שאנחיל ארצי לעבדי, שלי לשלי. לכך נאמר זאת הארץ אשר תפל לכם.

במדרש הזה למדנו את טיב הקשר שבין עם ישראל לארץ ישראל. אין זה קשר מקרי בין קבוצת אנשים שבחרו לעצמם חבל ארץ מסוים כדי להיות בו, אלא זהו קשר הדומה לקשר הקיים בין איש לאשתו, אשר הקב"ה זיווג אותם. ומכאן, כשם שהצלחת הקשר בין בני זוג תלויה באהבה ובאחוזה שביניהם, כך גם חייב להיות הקשר בין ישראל לארצו. רק האמונה שה' אשר בחר בנו מכל העמים והאמונה שהארץ הזאת היא הארץ אשר ה' בחר בה מכל הארצות, הן המהוות את השרש של אותה אהבה שהצטיין בה יוסף בבקשו להקבר בארץ הזאת, וכן את דרישת נכדותיו – תִּנְחַלְנָה אֶחָדָה. עכ"ל הרב סיני אדלר זצ"ל.

קדושת האזנים הנלמדת משבט גד

בְּנֵי גָד לְמִשְׁפַּחַתָּם... לְאִזְנֵי מִשְׁפַּחַת הָאִזְנִי. (במדבר כ"ו ט"ו–ט"ז)

³ הרב סיני אדלר זצ"ל שריד מכבשני השואה, עלה לארץ ישראל ומיד בבואו נכנס לישיבת חברון בירושלים ללמוד שם. (ראה סיפור מופלא אודותיו (בעילום שמו) בברכת מרדכי לרב ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל פרשת שלח מאמר זייעפילו לעלות). לימים נתמנה לשמש כרב העיר אשדוד, בתקופה זו לימד בישיבת ברם ביבנה, ולאחר מספר שנים עבר להתגורר עד הסתלקותו במבשרת ציון למד ולימד שם בבולל מר"ץ אצל תלמידיו מכרם ביבנה. היה עמוד אמונה שמחת חיים איש הלכה ודבקות בתורה. ראה בחוברת 'כבוד סיני' שיצאה לזכרו, נלכ"ע שב"ק פרשת פינחס י"ט בתמוז תש"פ, תנצב"ה.

⁴ בספרו דבר סיני על התורה ועל המועדים (תשס"ב) מביא לראשונה פירושו זה שיובא להלן, אולם בספרו השני עה"ת רעיונות לפרשת השבוע (תשע"ו) הוא הרחיב היריעה וביארה יותר, לכן בהרתי להביא גירסה זו.

⁵ כאן מפנה הרב לעיין בספר זה בפרשת חיי שרה מאמר אחוזת קרקע בארץ ישראל.

בספר מאיר עיני חכמים החדש בחלק קדשי יחזקאל בפרשתנו כותב הרב יחזקאל האלשטוק⁶ זצ"ל הי"ד וזלה"ק:

אומר אני שזו משפחת אצבון ואיני יודע למה נקראת משפחתו על שמו, עכ"ל והשל"ה [חלק תושב"כ פרשת פינחס דרך חיים תוכחות מוסר ד"ה לאזני] כתב טעם⁷ למה משפחת אצבון נקראת 'אזני' עפ"י מה דאיתא במסכת כתובות (ה' ע"א) על הפסוק (דברים כ"ג י"ד) ויתד תהיה לך על אונך, אל תקרי אונך אלא אונך, שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעו באזניו, דאצבעותיו של אדם דומות ליתדות, ולכך נקראת אצבון אזני, שע"י האצבע באה קדושת האזנים, עיי"ש [ע"כ עפ"י השל"ה הקדוש].

וצריך ביאור למה דוקא אצל בני גד מרומז קדושת האזנים ע"י היתדות, ונראה דהנה אצל ברכת משה לבני גד כתיב (שם ל"ג כ"א) [וַיִּגְדֵּם אֱמֹר פְּרוּדָה מִרְחִיב גֵּד פִּלְכִּיָּא שְׁלֹן וְטָרַף זָרוּעַ אֶפְקָדָה]. וַיֵּרָא רֹאשִׁית לֹא פִי שֵׁם חֶלְקֶת מְחֻקֵּק סָפֹן... וּרְאִישִׁית הַקְדוּשָׁה הוּא הַשְּׁמִיעָה כְּדֵאִיתָא בַּמְדַּרְשׁ (דברים רבה י' א') על הפסוק (ישעיהו נ"ה ג') הִטּוּ אָזְנוֹכֶם וְכוּ' שְׁמְעוּ וְתִהְיֶי נִפְשֵׁיכֶם, וקדושת האזן הוא ע"י האצבעות כדאיתא בגמרא הנ"ל. ולכך גד שהראשית הוא לחלקו, כמש"כ וירא ראשית לו, וזאת אי אפשר רק ע"י האצבעות שהם מקדשים את האזנים שלא יכנס בהם דבר שאינו הגון ואז הם נשמעות רק לדברי תורה.

וזהו מה דאיתא בכתובות (ק"ד ע"א) שאמר רבינו הקדוש ולא נהניתי אפילו באצבע קמנה, שמי שיזכה לקדש את האזנים ע"י האצבעות שהם כיתדות אז ממילא בא לזה שלא נהנה ממעשי אצבעותיו, וזוהו זוכה לחלקת מחוקק ספון, כמו שאיתא במדרש שם (דברים רבה י' א') אם המית אונך לתורה, כשתבוא לפתוח בדברי תורה הכל משתתקים לפניך ושומעים דבריך וכו', ומהיכן את למד ממושה רבינו, שע"י שהמה אונך לתורה בשעה שבא לפתוח בדברי תורה נשתתקו העליונים והתחתונים והאזניו דבריו, מנין ממה שקרינו בענין האזניו השמים ודברה (דברים ל"ב א') וזה בא רק ע"י האצבעות שמונעים מהם דברים שאינם הגונים ונתקדש הראשית וזוכה לחלקת מחוקק ספון, ולכך דוקא אצל גד מרומז קדושת האזנים. והיינו דכתיב גבי גד (בראשית מ"ט י"ט) גֵּד גִּדּוּד יִגְדְּנָה, שהיו גבורים ויוצאים למלחמה ונוצחים, דביוצאים למלחמה כתיב (דברים כ"ג י') פִּי־תִצָּא מִתְּנֶה עַל־אִי־בִיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע, ודרשו חז"ל בספרי (כי תצא רנ"ד) על לשון הרע, וכתיב אח"כ ויתד תהיה לך על אונך, היינו שע"י קדושת השמיעה יוצאים למלחמה ונוצחים כדאיתא במדרש (ויקרא רבה כ"ו ב') דור של דוד כולם צדיקים וע"י שהיו בהם דלטורין בעלי לשון הרע יוצאין למלחמה ונופלין, אבל דורו של אחאב עובדי ע"ז היו, וע"י שלא היו בהן דלטורין היו יוצאין למלחמה ונוצחין... עכ"ל הרב יחזקאל האלשטוק הי"ד.

ענין המועדות – אחדות ישראל

פִּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרַת תְּהִיָּה לָכֶם (במדבר כ"ט ל"ה)

הרב שלמה טייכטאל זצ"ל הי"ד (בעהמ"ח 'אם הבנים שמחה') בספרו **משנה שכיר עה"ת** (יצא לראשונה מכתיב ירושלים תשע"ה) כותב בענין שמיני עוצרת עפ"י מה ששמע מהרב יחיאל נכדו של ה'יטב לב': **פִּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרַת תְּהִיָּה לָכֶם** (במדבר כ"ט ל"ה) ובתרגום 'כנישין תהי לכו' וברש"י 'כבנים הנפטרים מאביהם'.

⁶ הספר מאיר עיני חכמים החדש הינו ליקוט מתורותיו של האדמו"ר מאוסטרובצא הרב מאיר יחיאל הלוי חולשטוק זצוק"ל שהיה צדיק עליון קדוש שנהג בתענית שנים רבות, נסתלק לבית עולמו בשנת תרפ"ח. בנו ממשיך דרכו הרב יחזקאל, המשיך עד לשואה את דרך הקודש של אביו. בעשרה בטבת תש"ג הוצאו להורג הוא וכל משפחתו אשתו ושבעת בניו ובנותיו וכל צאצאיו, ולא נותר זכר מהם. דברי תורתו קובצו לספר מאיר עיני חכמים על ידי תלמיד אביו, ומהם ליקט על סדר פרשיות התורה. דברי בנו הרב יחזקאל זצ"ל הי"ד הניחם במדור מיוחד שקראהו קדשי יחזקאל ע"ש קונטרס 'פלפולים נהמרים בעניני קדשים' שהוציא הרב יחיאל הלוי מנדלבוים בניו יורק תש"י, וקבעם בסיום כל פרשה לאחר דברי אביו. תולדות האדמו"ר מאוסטרובצא רשומים בתחילת המהדורה המחודשת של הספר (ח"א תשע"ט, ח"ב-ח"ג תשפ"א). ובהרחבה ניתן לקרואם בספר אספקלריה המאירה בעריכת משה חנניה רפאל גלאזיוס הוצאת עמודי שש (ירושלים תשע"ט).

⁷ בשל"ה כותב: שמעתי רמז מוסר וכו'.

לכאורה קשה על התרגום למה פירש לשון 'אסיפה'...ועל רש"י מדוע פירש ענין בנים הנפטרים מאביהם? וביאר, כל ענין המועדות לקבץ כללות ישראל לעם אחד...ושגם יבינו שהם עומדים תחת השגחת הבורא בלי שום ממוצע כלל...על כן התפילות בלשון רבים שכל אחד מבקש לא רק על עצמו רק בעד כללות ישראל, ויעקרו כל שנאה וקנאה מליבם...וע"י זה יזכו להשגחת ה' בעצמו וישרה שכינתו בתוכם...וזהו הטעם של שופר שתמליכוני עליכם [ויהי בישורון מלך בהתאסף עם יחד שבטי ישראל]...וגם מגילה מורה על זה וגם לולב (ראה בבני יששכר תשרי מאמר י"א מקורו 'סדר היום') דאלו ד' מינים אינם עומדים תחת השגחת המלאך רק תחת הקב"ה בעצמו. גם מורה סוכות תחסה פתח פתח ר"ת **סכת**. א"כ המועדים רומזים על שני דברים הנ"ל, על שלום בין כללות ישראל והשגחת ה' יתברך [וזאת בלי 'מוצעים' אלא השגחה ישירה] בחינה של בנים ולא של עבדים שהרבה 'מוצעים' ביניהם עד המלכות עצמה. וזו הכוונה בתרגום – עצרת, כנישין תהיו דהיינו באחדות, וא"כ 'מלאכת עבודה לא תעשו' לא תצטרכו להיות בחינה של 'עבודה' היינו עבדים, וז"ש רש"י בבנים הנפטרים, בחינה של בנים וקשה עלי **פרידתכם** – שלא יהיה **פירוד ביניכם** ואז תשארו בחינת 'בנים'. **עב"ל הרב יששכר מייטכטאל זצ"ל חי"ד**.

במעשה לשם שמים גם צריך זכירות גדולה בבין אדם לחבירו

לְהִירָא מִשְׁפַּחַת הַזִּרְחִי (כ"ו י"ג)

בספר דעת שרגא לרב צבי שרגא גרוסברד⁸ זצ"ל כותב בפרשתנו וזלח"ק:

⁸ הרב צבי שרגא גרוסברד (כ"ו בכסלו תרע"ז – י"ג במרחשון תשנ"ד)

בראשית כתיבת הדברים מתוך הכרת טוב, אביע תודתי הגדולה למגיד שיעור שלי, הרב **אברהם אבא פישר שליט"א** מתל ציון שבזכותו הכרתי ספר זה (חמישה כרכים).

היה מצאצאי השלח"ק. אביו הרב **אהרן זאב** זצ"ל היה מגדולי קלם. שבע שנים היה במחיצת החפץ חיים זי"ע. נפטר בגיל צעיר מאוד בהיותו בן שלשים ושמונה בלבד, וזה להקבר ליד הרב **יצחק אייזיק חבר** (מכונה 'פה שלישי להגר"א'). הילד **צבי שרגא** הגדול מבין אחיו היה אז בן חמש בלבד. אמו הצדקת עברה לאחר פטירת אביו לקלם. מרן המשגיח הרב **יהושע לוינשטיין** הכירה וכיבדה עד מאוד.

לאחר פטירת בעלה הרב **אהרן זאב** בנסיבות טרגיות ביותר בגיל צעיר כאמור לעיל, נמלה על שכמה חינוך ילדיה על הצד הטוב ביותר להמשך שלשלת קודש המשפחה. כבר בהיותו בן תשע ידע את כל הכ"ד ספרים בע"פ. באותה תקופה שלחתה אמו לישיבת שער התורה בראשות רבי שמעון שקופ, בתחילה בישיבה הקטנה ובגיל ארבע עשרה עבר לישיבה הגדולה בה שימש המשגיח הרב **שלמה הרכבי** הי"ד (בע"מ"ה **מאמרי שלמה**). נהיה מבחירי תלמידיו של ר' שמעון שקופ. כחברותא שימש לו באותה תקופה מי שיתפרסם לימים אחד ממגיד השיעורים הגדולים של הדור – ר' **שמואל רוזנבסקי** זצ"ל. התמדתו ושקידתו היו עצומים. למרות שבאותה תקופה שרוחות מלחמה (העולם השני) חזקות נשבו בעולם, ומבני שיתעכנו מיד פעם בחדשות שלא בזמני הלימוד כמובן, הוא סירב לכך בכל תוקף וכל עמלו והקשבתו היו לקול נגונה של התורה.

לפני פרוץ מלחמת העולם שלבכות כולם רעדו מהעתיד הבלתי ידוע, העדיף להיות בבית עם אמו האלמנה שהתגוררה בעיר הסמוכה לליטא גרמניה, במקום ובזמן זה הוא מכנס את הבחורים הנמצאים בעיר ומלמדם תורה.

תהפוכות נדודים עוברים עליו ועל אמו בתקופה זו בשיאם התמודדות עם השאלה האם לעלות לארץ ישראל או לנסוע לאמריקה, אלא שלוו האחרונה אביו ציוה לפני מותו את אמו שלא תהגר לשם בשל הסכנה הרוחנית ורדידותה באותם ימים (אנשים התמודדו על שמירת שבת כפשוטו בשל פרנסתם, ראה בספר 'הכל לאדון הכל'). הרב שרגא פנה בשאלה למורו ורבו הגדול הרב **דניאל מויבשוביץ** הי"ד אליו היה קשור בנימי נפשו שיכריע בדבר. הוא כינס אסיפה של שלשה מגדולי קלם בראשם הרב **אשר קלמן בראון** ראש ישיבת פוניב' בליטא, ומשלא הגיעו להכרעה, הטילו את גורל הגר"א שהורה לו לעלות לארץ ישראל. אשרות כניסה לארץ ישראל קיבל מדודו הרב **אברהם אבא גרוסברד** שעלה כבר לשם אשר למשך תקופה קצרה שימש כמשגיח הרוחני הראשון ב**ישיבת פוניב' בבני ברק** עד הסתלקותו בגיל צעיר בשנת תש"ו, הגורם המכריע להתמוטטותו רציחתם של אשתו וארבעת ילדיו בידי הגרמנים ימ"ש, שכפסע היה בין הצלתם ועלייתם לארץ ישראל, להעלותם בסערה השמימה כשאר קדושי השואה.

בסופו של דבר הגיע לארץ ישראל והיה זה בשבת קודש, שלוחי הסוכנות רצו לאלץ את הבאים לתום על טפסים כמקובל, אך בשבת כמובן שאין זה הכרחי, הוא עמד על כך בתוקף שהוא לא יחתום ודבריהם של אנשי הסוכנות נגד שמירת התורה שהשמיעו לאזני העולים הם כפירה גמורה ואסור לתתם ולשמוע להם כלל. בתחילה רצו להענישו ולשלחו עם האניה, אך לבסוף נכנעו בראותם עוצמתו וכל האנשים ירדו ללא חתימתם. היה זה ה'שיעור' הראשון שנתן בארץ

וברש"י (תוכן דבריו) אבל משפחת אוהד [ראה שמות ו' ט"ו] בטלה. וכן חמש משבט בנימין וכן אצבון לגד [ראה בראשית מ"ז ט"ז] הרי שבע משפחות, ומצאתי **גמרא ירושלמית** [יומא פ"א ה"ב, סוטה פ"א ה"י] שכשמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד ובאו הכנענים להלחם בישראל ונתנו לב לחזור למצרים, וחזרו לאחוריהם שמונה מסעות מהר ההר למוסרה, וכשחזרו לאחוריהם רדפו בני לוי אחריהם להחזירם והרגו מהם שבע משפחות, ומבני לוי נפלו ארבע משפחות. **ע"כ עפ"י רש"י** בפרשתנו.

נשאלת השאלה, הרי בני לוי במעשם זה התכוונו לשם שמים, למנוע את בני ישראל שלא יחזרו למצרים, ואם כן מדוע נפלו מהם ארבע משפחות. היה צריך להיות שמהם לא יפול איש, כמו שכתוב במלחמת מדין (במדבר ל"א מ"ט) **וְלֹא־נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ?**

התשובה היא, אמנם נכון בני לוי עשו מעשה גדול כשיצאו להלחם בשבט שמעון, מתוך כוונה לשם שמים ובמטרה נכונה למנוע את בני ישראל מלשוב למצרים. אבל בעניני 'בין אדם לחבירו' צריכים זהירות מרובה ביותר, כמו שאמרו חז"ל (בבא בתרא ט"ז ע"א) על פנינה אשת מנוה שציערה את חנה לשם שמים ולמרות זאת היא נענשה, כי בעניני בין אדם לחבירו צריך להזהר טפי. מטעם זה נענשו בני לוי, שאמנם עשו מעשה טוב, אבל מי שפוגע בחבירו – נענש.

דוגמא נוספת לדבר אנו מוצאים להלן (פרשת מטות) בחלוקת הארץ. בני גד ובני ראובן בקשו נחלה בעבר הירדן, ולבסוף נענה להם משה ונתן להם שם את נחלתם, אבל גם שם חלק לחצי שבט המנשה, ותמה הרמב"ן (לקמן ל"ב ל"ג) מדוע נתן משה רבינו לחצי שבט המנשה את נחלתם בעבר הירדן, והלא לא מצינו שבקשו לקבל שם חלק ונחלה.

החזקוני (שם) מתרץ תמיהה זו עפ"י חז"ל (בראשית רבה פ"ד י"ט) מנשה גרם לשבטים לקרוע, לפיכך נקרעה נחלתו חציה בעבר הירדן וחציה בארץ כנען. דהיינו בעת מעשה הגביע כשציוה יוסף על מנשה להטמין את הגביע באמתחת בנימין, דבר זה גרם לשבטים לקרוע את בגדיהם, לכן נעשה ונחלתו נקרעה לשני חלקים. ובשל כך נתן משה חלק לחצי שבט המנשה בעבר הירדן, אעפ"י שלא בקשו דבר.

למרות העובדה שמנשה עשה מחמת מצות כיבוד אב שיוסף ציוה עליו לעשות זאת, ויוסף הצדיק היה לו חשבון צודק במעשהו, ולמרות שלא הוא קרע את בגדי השבטים, אלא רק גרם להם להצטער ובגין כך הם בעצמם קרעו את בגדיהם. בכל זאת נעשה מנשה דורות אחרי זה, ונחלתו התחלקה לשני חלקים, כי עניני 'בין אדם לחבירו' הם חמורים מאוד, וכל מי שפוגע בזולת אעפ"י שעשה מתוך כוונה טובה ולא פגע אלא בעקיפין, מכל מקום נענשים על זה.

[ומסיים הרב **צבי שרגא גרוסברד**, וכמה נאה לכל זמן ובמיוחד תחילת תקופת בין המיצרים לומר זאת]:

עלינו ללמוד מכאן לימוד לדורות, לא להתערב במחלוקות, גם בכאלו שנראה שהן 'לשם שמים' ולהזהר מאוד שלא לפגוע או להכלים את הזולת, גם מתוך כוונה טובה, כי עניני 'בין אדם לחבירו' חמורים מאוד⁹.

ישראל על נצחיות קדושת התורה. בהגיעו קבע מקום לימודו בלומז'ה **שפפתה תקוה** עם שרידי הישיבות מליטא. באותם ימים התקרב לחזון **איש** שהעריכו עד למאוד וכשנודע לו יחוס משפחתו קירבו עוד יותר. בחנוכה תש"ג נשא את בתו של הרב **הלל ויטקין** ראש ישיבת **בית יוסף נובהרדוק** בתל אביב. מתקופה זו החלה עליה נוספת תמידית עד שבפסגתה שימש **בראש ישיבת פוניבז' לצעירים**.

שיחותיו על התורה וכך כרך שלם העוסק בנושאי חינוך ואשיות התורה כונסו לסידרת הספרים **דעת שרגא**. בכמהצית מהדרך החמישי נרשמו תולדותיו שממנו נערכה רשימה קצרה זו. מן הראוי להוסיף כי אמו הצדקת שעלתה עמם, בסוף ימיה זכתה לראות את שלשת ילדיה מתנשאים כאילנות קודש בעולם התורה שבראשם הרב **צבי שרגא**.

⁹ סיפר לי הרב **אברהם אבא פיישר** שליט"א (קרוב משפחתו) שקיים זה מה שכתב בזה, כל ימיו ברח מסרך כל שהוא של מחלוקת.